Цэна асобнага нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень

Адрэс рэдакціі і адміністраціі: **Вільня, Віленская вул., № 29.**

Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г. 2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.— 4 р. на 6 мес.—2 р. » мес.—1 р. Пераменa адрэсу— 20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі Рукапісы і карэспацэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам з фаміліей,, хто не захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакціі. Рэдакція пакдае за сабой права папраўляць і укарачываць прысланые рукапісы і аўторам назад іх не звертае.

Год IX. 6 Чэрвеня 1914 г. № 21—22

Просімо п. п. Падпісчыкоў „Нашай Нівы“, каторые падпісаліся толькі на першую палавіну 1914 г. чым хутчэй аднавіць падпіску, каб не было перарыву у высылцы газэты.

А ўсё-ж такі мы жывём!..

Не пагаснуць зоркі ў небі,
Покі небо будзе,
Не загіне край забраны,
Покі будуць людзі...
Я. Купала.

Шчасалівы край гэта наша бацькоўшчына Беларусь! Які час гістарычны ня возьмем, з якога боку цяпершчыны не глянем, ад усюль, як у Піліпаўку сьнег, сыпаліся і сыпюцца на яе апекуны. І кожны з гэтых няпрошаных апекуноў цягнець душу беларускую на свой млын. Палякі гвалтуюць за свой „stan posiadania“ і за сваё быўшае ўладзьрство „od morza do morza“ і канечна--беларусы ня хто іншы. як „gałęż“—польскага племені. Расейцы? ешчэбы! Бѣлорусь—это „искони русскій“ край, а беларусы это «истинные» расейцы І вось між гэтымі двума „культурнымі“ народамі ідзе ганебны торг, паскудная камедыя над нешчасным абняволенным беларусам. Забываюцца і братняя міласьць, і суседзкая згода, і роўная воля і доля для кожнага чэлавека, забываецца усё сьвятое, а ўзводзіцца на пасад брахня: кусі яго, даві яго, запрагай у ярмо, бо ён твой лабейшы брат!

Але ўсё ж такі жыцьцё ідзе іначэй: яго законы сільнейшые ад якіх бы то не было законаў чэлавецкіх. Старое, струхлеўшае, аджыўшае свой век ідзе проч, на пагібель, а новае, сьветлае, радаснае, занімае сваё пачэснае мейсцэ і вядзе народы і аддзельных людзей к добраму, вечнаму. Старые багі ідуць на злом, у архіў, а новые засядаюць панаваць у сэрцах чэлавечых Гэтак было ад стварэньня сьвету, гэтак і цяпер ёсьць.

І наша бацькоўшчына перэжывала і перэжывае тое самае. Душылі яе палякі і паншчыну-паднявольле ў сэрцах нешчаснага народу засевалі, сягоння душаць яе і польскіе і расейскіе націоналісты, вядучы між сабой нікчэмны спор за славянскую душу беларуса, але ўсё гэта мела і будзэ мець свой канец. Будзіцца самапачуцьцё народнае, падымаець старонка наша свое вочы к сонцу і распрастовыецъ свае магучые плечы. Мілаваньне свайго роднаго слова, сваей еды най бацькаўшчыны Беларусі бярэць верх над [атступніцтвам і прадажніцтвам сябе у чужую няволю. Калі зірнём мы на тое, што за нeскольк і год зроблена, намі беларусамі, над падняцьцем свайго націoнальнаго багацтва, то адно толькі душа можэ радавацца. У нескалькі год мы зрабілі тое, што у палякоў і расейцоў рабілося чуць ня цэлымі сталецьцямі. Выходзіць у сьвет колькі беларускіх газэт, друкуецца кожны год дзесяткі кніжок разных названьнеў, закладаюцца беларускіе выдавецкіе супoлкі, кнігарні і т. п. І ўсё гэта робіць сам народ ці свяей шчырай працай для бацькаўшчыны, ці сваімі запрацованымі капейкамі аддаванымі на беларускіе газэты, кніжкі. Мы не знаем ні казённых подачэк, ні купляных працоўнікоў. Працуем для ідэі і будуем самі сабе новае лепшае жыцьцё.

Дык працуймо-ж і далей! Сеймо на роднай зямельцэ здаровые зерняты праўды, брацтва і свабоды, будзімо жывога народнаго духа з магутным клікам: к сонцу і праўдзе! будзем мець буйны ураджай і багатае жніва. Ня будзе нам страшны гэты паганы над намі торг нашых не званых і не сланых апекуноў. Ужо цяпер мы можэм сьмела сказаць ім, як калісь сказаў Копэрнік аб зямлі: „А ўсё-ж такі яна рухаецца!“ т. е., а усё-жтакі мы жывём і будзем жыць!

І. Л.

Земство і воласць.

III

Якое нам патрэбна земство.

Каб земство магло добра працаваць і прынасіць карысць трэба каб яно было, як найболей, не залежнае, каб тое што пастановіць земскае сабраньне уходзіло у жыцьцё, а адміністрація не перэшкаджала. Само-ж насяленьне, а ня хто выбірае гласных, значыцца калі хто даступіўся гонару быць гласным, відаць выбраўшые лічуць яго вартым гэтаго Яго голас павінен мець вагу. Калі жыхары агледзяцца што гласные пастанаўляюць ня тое, што патрэбна і карысна, — яны другі раз інакшых гласных выбяруць, каторые акурат павядуць гэтак гаспадарку, як захочэ насяленьне. Выбранные гласные найлепей ведаюць земскіе справы, усякая апека ад адміністраціі ім шкодна і не жадана. Далей земства бярэ грошы з усіх грамадзян, усе зацікаўлены каб як найлепей яно рабіло сваё дзела, усім важна каб земство працавало для іх карысьці. Дужа часта бывае, што тое што карысна напр. памешчыкам—зусім не патрэбна селянам. Тымчасам гласных ад паноў цяпер болей. Для народу гэта крыўдна. Вось каб семскіе гласные былі праўдзівымі выбраннымі усяго народу, каб яны вялі земскую гаспадарку як гэта карысна большасьці усіх грамадзян—трэба каб гласных выбіралі усе — супольна разам. Усе узрослые людзі чым бы хто не займаўся (ці ён доктар, аграном, пан ці мужык), якой націoнальнасьці і веры ня быў—павінны мець пры выбарах гласных роўные правы. Выбары павінны быць супольные ад усіх: за каго болей падаецца галасоў той і у гласные пападзець. Гэткім парадкам выбраные гласные будуць праўдзівымі прэдстаўнікамі народу у земстві;—земская гаспадарка будзе вясьціся гэтак, як таго захочуць грамадзяне. Дзеля таго каб мець за што вясьці культурную працу — зем-

ЖЭРТВА.

І. Саўка малюсенькі

Маленькая беларуская вёсачка. Гэта тыпічная вёска Беларусі Старэнькіе хаткі з замураванымі у зімку ахапкамі сьнегу вокнамі а ў летку гразьзю, рудой, або каравым зношэным рызьзём; там сям садзікі дзедоўскіе з дуплістымі яблынкамі; за садзікамі трупехлые лазьні, а там ужо цягнецца сенажаць, уся усеяная балотцамі. А колькі сцежак дарог навышывала няведамая нейкая рука па полю? Вун адна ўецца, як вужака, пад кургашок, а там каля бярозы, — якая дзень і ноч, як павець, аберэгае крыніцу, — паўстрэчаўшыся з другой, цягнуцца абшчапіўшыся з ею да самаго казённаго лесу, што ўсяды бывае такі цёмны, цёмны. Не пералічыш, колькі тут прашло і праехало с працы і на працу людзей. Німа такога мора глыбокаго, штоб яно памясціло ў сабе ўвесь пот і сьлёзы, якіе праліліся і ліюцца ў гэтых, хатках, на гэтых дарогах, на гэтых палёх. Німа такога гарачаго агня, каб гэтые сьлёзы не патушылі яго, бо яны надта набалеўшые, бо гэта сьлёзы працы, сьлёзы гора, крыўды, сьлёзы беларускай нядолі. Вось у аднэй с такіх вёсак і радзіўся Саўка. Радзіўся ён на балоці, калі яго матка жала авёс на падзённым. Першае, што пачуў Саўка гэта было: ўздыханьня гаротнікоў, лязганьня серпа, песьні птушэк; першае, што убачыў вочкамі, гэта: балотцы, ніўкі, сонейко... Маці яго, Храсіня, увярцела сына у хустку, а паверх ў вятошку, ўзяла серп і пашла да дому, бо дома было многа работы, там у яе былі ешчэ дзьве дзевачкі-дачушкі шасці і васьмі гадкоў. Ішла Храсіня каля рэчкі і ў яе галаве роямі тоўпіліся мысьлі аб працы, аб жыцьці, а нованароджэным. Ей усё думалося, што радзіўся ён на горэ сабе, на горэ бацьцы, матцы, бо якое-ж жыцьцё у іх? І думка, што нованароджэнаму прыдзецца многа мучыцца у жыцьці, яе пужала, і яна мацней туліла да грудзей сваю малюсенькую істоту.—«А можэ памрэць», мільганула ей ў думках, але спахваціўшыся, што грэх так думаць, Храсіня пашла барджэй і пачала хрысціцца. Ішла яна хвора і целам і душой; ішла, а ей, каб разагнаць цёмные думкі, пеяла песьні рэчка, перэліваючыся праз грэблю, плёскала рыбка у вадзе, кружыліся птушкі, шумеў лес — і Храсіня троху супакоілася...

Маленькаго ахрысцілі, празвалі Саўкам На хрэзбінах выпілі гарэлкі, пеялі песьні, у каторых дужа многа сьлез. Гарэлку пілі не з радасці і ня з гора, а што так усюды пьюць і іх бацькі пілі Ужо з воўчынымі вачамі яны сталі расходзіца дамоў, наклікаючы Саўцы долю і шчасьця. І Саўку аддалі пад апеку сястронцы Просі. Яна павінна гуляць з ім, забаўляць яго, насіць на поле да маткі.

Цягнуцца дні, жывець і Саўка Слухае ён, як храстаюць косьці працаўнікоў на працы, слухае, як моліцца маці. як яна ўпамінае Пана Бога, Богародзіцу, слухае, як гудзяць у хаці мухі, як пяюць пад страхой птушкі... Усё, лезе у дзяцінүю душу, усё гэта варушыць яе і пакідае на ей сьлед. І Саўка хоць надта малюсенькі, а ужо жыве многа, многа слухае. Вун. вочкі яго бегаюць як зайчыкі ад сонейка, вун у іх ужо нешта відаць не дзіцячае. О, Саўка, сыне Беларусі, расці шукай сілы, бо ў будучыне яна панадабіцца табе на змаганьне! Ведай, Саўка, што беларусу нада быць моцным, каб перанесьці усе нападкі, якіе валюцца на галаву яго.

. . . Ляжыць Саўка у люльцы, а калі захочэ есці, ці належыць бачок, што ў больках, тады ён заплачэ, і яго накорміць Прося рознай стравай і панясе гуляць да дзяцей. Во, Саўка ужо на лузе каля рэкі ляжыць між купін. Чуе як вада на грэблі гурчыць, як быт та грае, чуе як Прося з дзяцьмі пяе песьні, як дзеці крычаць рвучы кветкі, сьмяюцца. Відзіць Саўка неба, воблачкі. Але во адно воблачка зрабілося чорным, чорным. Жутка Саўцы. Ен заплакаў. І во ён іsноў на руках Просі, каторая дае яму нюхаць кветкі... А там Саўка у полі. Матка. Вечэр...

Саўка расце. Жыватоk яго робіцца усё больш ы. Ён хадзіць вучыцца. Умее клікаць матку, няню

Пражылі летко. Зіма сцюдзёная у сваіх крэпкіх пальцах сціснула хаткі, што чуць тарчаць с пад гурбоў. Вецер сьвішчэ. Цемные хмары. Ноч. Прачхнуўся Саўка. Садзіцца каля грубы і слухае, як стогне сонны бацька, як выюць за лазьнямі каля гумен ваўкі, якбы хто плачэ. Страшна зробіцца Саўцы, ён прыкоціца бліжэй да маткі і думае што гэта такое. І у галоўцы яго папаўзуць дзівы дзіўные... Чуе ён ужо у коміні не плач, а нейкі ласкавы голас, якбы песьню Просі. Моўкне песьня. У коміне чутно нешта страшнае...Гэта бытцым бацька пяець пьяны... плач маці .. лаянка... І Саўка ешчэ мацней прытуляецца да маткі, накрывае вочкі нечым каляным, цьвёрдым... Задрэмаў. Прасьнецца калі ўжо ў хаці поўна дыму, раніцай. У цёмнай хатцы поўна людзей. Топіцца ў печы. Жывёла, куры... а дым так і лезе ў вочы... Прося кашляе. Во нейкі дзядзька с сівой барадой увайшоў у хату. Нешта ўзяў

ству патрэбны грошы. Яно накладывае на народ новые падаткі. Праўда, народу і гэтак цяжка. Багата ён і бяз гэтаго плаціць падаткоў, ажно вывярнуцца з іх ня можэ, усё у нядоімцы па вушы сядзіць. Калі дадаць ешчэ новые падаткі, земскіе, дык на першы пагляд можэ выдацца, што толькі лішні ціжар узваліваецца на народные плечы.

Нічога ня зробіш: так званые расходы гэта адна з найбольшых і з найважнейшых патрэб — абыйсьціся без каторых ані німа як· Земства выдае грошы на школы, дактароў, культурные установы, на лепшые дарогі і г. д. Усё гэта такіе справы, што зменшаць выдаткоў на іх ня можна, а наадварот пастаянна трэба павялічываць.

Цяжка народу плаціць падаткі, добра было б іх зменшыць, ды праўду кажучы шмат па якіх расходах нашаго гасударства варта было б зберагчы грошы, варта было б меней выдаваць. Гэта так. Але на культурные патрэбы, памятаючы аб лепшай будучыне роднаго краю, скупіцца з грашамі ня можна. Пры тым і падаткі можна размяркаваць гэтак, каб з багатых збіралося болей, з бедных меней, каб не цяжкі народу яны былі. Ні маючы мейсца затрымлівацца над растлумачэньнем як гэта зрабіць, агранічуся толькі намёкам на тое, што шмат па якіх краёх — падаткі размяркаваны справядлівей—і з бедных не бяруцца без увагі. Можна было бы, гэтак наладзіць справы і у нас,— пры збіраньні як земскіх так і ўселякіх іншых падаткоў.

Падзел земства на губэрнскае і паветовае павінен астацца і пры найлепшым палажаньню земства. Адны справы гэткіх вялікіх вымагаюць коштоў, што паветоваму земству не па сіле—ды значэньне маюць на ўсю губэрню (напр. больш каштоўные школы, мэліорацііі г.д.) а другіе лепей здолее наладзіць паветовые земства. Вось дзеля агульнаго дабра—працу праміж імі трэба падзяліць. Але гэтаго мала. Паветовае земство кіруючае цэлым паветам, дзе жыхароў неколька сот тысячоў, гэтак сама ня ўсё, як трэба, можэ споўніць. Ёсьць гэтакіе справы, каторые маюць значэньне толькі для аднэй воласьці, для невялічкай лічбы людзей. Напр. як пабудаваць мост праз якую рэчку, правясьці канаву і т. п., ды зрабіць гэта ў залежнасьці ад мейсцовых варункаў лепей і таней, — аб гэтым могуць судзіць жыхары тых некалькіх вёсак (ці аднэй нават вёскі) каторым гэты мост, роў патрэбны. Праўда маюць яны гласных выбарных ад сябе у паветовым земстві, але та мака пастанаўляюць справы гласные з усяго павету. Гласные выбранные з гэтай воласьці найлепей знаючы мейсцовые варункі і патрэбы будуць раіць зрабіць адно; а гласным з другіх воласьцей у каторых інакшые патрэбы можэ выдацца іначэй. Яны на гэта могуць ня згодзіцца. У канцы справа выйдзе наладжэнай горэй чымся тады калі б яе упарадкавалі адны толькі мейсцовые людзі. Яны-ж найлепей гэту справу знаюць і жыва зацікаўлены у як найлепшай яе пастаноўцы.

Далей, усякіх дробных спраў на цэлы павет набіраецца гэтак многа, што пры найлепшай ахвоці паветовае земства не пасьпевае усе іх, як сьлед, разглядзець, абмяркаваць, абдумаць. Трэба сьпешацца каб хапіло часу усё гэна разабраць. Ну а вядома сьпешаючыся таго ня ўспомніш, на гэта забудзешся і зробіш сёе ды тое ня гэтак.

Вось і патрэбна земства ешчэ драбнейшае ад паветоваго. Ніхай губэрнскіе земствы разглядаюць адны справы, паветовые другіе, ну а для парадкаваньня дробнымі справамі павінны быць ешчэ адна го сорту земствы — земствы валасные. Гэткаго, дробнаго, валаснога земства у Расеі не заведзена, а яно надта патрэбна. Але аб тым як наладзіць валасное земство пагаворым ужо у чародным раздзелі.

Лявон Гмырак.

Падмогі.

Чытаючы у газэтах, што селяне шмат дзе па вёсках цэлымі сходамі касуюць манапалькі і шынкі, неяк робіцца весялей на душы, родзіцца вера у маладую, ешчэ мала папсутую новымі «веяньнямі», Сілу і Розум Народу...

Селянін сам пачаў пазнаваць скуль бярэцца шкадлівасьць яго жыцьця! Гэта ўсё добра, вельмі добра, толькі трэба ешчэ раз азірнуцца назад ды глянуць на «пачатак пачаткоў ўсіх» — на глаўную прычыну народнаго пьянства, тады і змаганьне куды лягчэй зробіцца.

— Чаму селянін пьець?

— Бо цёмны

— Чаму цёмны?

— Бо пьець.

І так бяз пачатку і без канца.— «Круці н· круці, а трэ памярці»!

Нейкі зачараваны круг...

Ён цёмны — ён ня ведаець якой другой гульнёй насыціць сябе пасьля цяжкой працы чым выпіўка. Яму патрэбна нейкая гімнастыка, рух звязь з людзьмі і.. ён ідзець у карчму, бо другога мейсца німа. Тут настае яго душэўнае жыцьцё, пачынаючы шчырымі пацалункамі добраго прыяцеля і канчаючы бурнымі бойкамі.. Атуманіваюцца яго мазгі і ён ўжо ня ў сілах вырвацца ад свайго паганаго ворага пянства.

Ен пьець, бо цёмны.

Ен цёмны, бо пьець...

Каб гэта зніштожыць трэба ня піці ня быць цёмным.

Вось бачым мы жывые факты, што самі селяне, паўстаюць праціў гэтаго. пачынаюць змагацца, а мейсцамі па вёсках кабеты устраіваюць „м тынгі" аб скасавані прадажы паганай атруты З гэтаго відаць, што „горэ народнае" „бедны наш край затапіло"... далей ўжо нельга дыхнуць і народ крыкнуў": Не дачэкаемся мы — ад „лепшых" братоў сваіх ніякай падмогі; — мы самі павіны ратавацца! Але тут трэба звярнуць увагу на тое, што атказацца ат гарэлкі ешчэ мала; — трэба чым колечы запоўніць астаўшаеся пусто мейсцо у жыцьці селяніна пасьля гарэлкі.

Трэба даць страву, рух і новае жыцьцё яго мазгам і душы... Трэба прыйсці яму на падмогу.

Перш на перш разам с павялічэньнем числа школ і навукі у школах для селянскіх дзяцей, трэба і для сталых устраіваць чытальні, клубы, рабіць спэктаклі, кінэматографы, сьпевацкіе гурткі і інш (не гаворым тут аб вельмі патрэбных коопэратыўных установах).

Трэба устраіваць гульні, танцы, спортавые гурткі для маладзежы.. Калі селянін будзэ мець новую страву для душы, тады можна сказаць напэўна счэзне уся злыбеда нашаго жыцьця.

Мы шчыра верым, што сам народ возьмецца с часам за гэту работу, але цяпер трэба народу паказаць кудой трэба ісці Трэба каб народная інтэлігенція узялася цяпер за працу.

Болей сьветлые, свядомые сыны бацькоўшчыны, цяпер пара ўзяцца за працу!

Цяпер руку аб руку з народам! Гэта праца дасць у скорым часе багатае жніво і народная душа вылечыцца с тых глыбокіх ран, каторые спрадвеку укараніліся у яго душы, дзякуючы варункам у якіх быў пастаўлен народ.

Пры гэтым трэба памятаць, што кожная культурная работа, сярод беларусоў павінна вясціся у беларускай мове, бо ня можна ламаць душы народнай.

Змітрок Бядуля.

Кароткі фэльетончык.

...І печаць прылажыў.

Сам пісар паехаў да земскаго, а яго «памагайла» — пісарчук сядзеў над кучай «прыказоў», кісла моршчыўся, пацягіваўся і зноў браўся за пяро і выводзіў строчкі. Посьле ўчэрайшаго хмеля шуміць у вушах і дрыжаць рукі. Хацелося б апахмеліцца, але як на зло, ніхто не прыходзіў да канцэлярыі і кішэнь пуставаў...

-- Пан старшына! Калі ласка, пастаў апахмеліцца... Нудзіць бяз конца...

— Дзе у мяне тые грошы?! Я сам ледзьве перэбіваюся!...

— Дапраўды, пане старшына, дай, што маеш...

Пажыч хоць, да заўтра!

— Іш які ты гіцэль! загуляць дык без мяне загуляў, а як на апахмелку — тады ужо да старшыны—«дай!..»

Ідзі да ўчэрашніх сяброў! —

Пісарчук паскрэбаў каля вуха і нічога не атказаў старшыне. Памачыў пяро у чарніла і задумаўся...

Дзень цягнуўся бяз конца доўга, а нуда ела вантробу.

і пашоў, а як ён атчыняў дзьверы, то ў хату убегла нешта белае, белае і знікло пад полам, Глядзіць Саўка на вокны, на каторых сьнег. Глядзіць на бацьку як ён робіць лапаць. Глядзіць і думае Думае, а на душы, у вуме нешта застаецца і застаецца..

І як не паважаць чэлавека, каторы пройдзе такі парог жыцьця!

II Саўка вучыцца

Шпарка ідуць гады, не змігнеш вокам. Шпарка прайшлі і для Саўкі, калі ён быў маленькі. Але. во, яму матка ўжо сшыла штонікі з матузом, і першы раз у гэтай мужчынскай адзежы ён паехаў з бацькам на поле па ячмень. Цяпер Саўка ужо многа чаго ведае, ведае куды болей, чым іншы беленькі хлопчык, яго равесьнік. Саўка ведае дзе трэба шукаць гнёзды, Саўка умее ездзіць вярхом на кані, Саўка ведае дзе жыве дамовы і які ён ведае, дзе жыве Божэнька і дзе жывуць у раю дзеткі маленькіе, у каторых на галоўках вянкі с кветак. О, як многа ведае Саўка! І як ня ведаць: шасці гадкоў ён ездзіць ужо на начлег. Цэлу ночку ляжыць між таварышоў каля цяпла дзе небудзь на пожнях. Ляжыць, а абапал лес, рэчка, неба, на каторым блішчаць зоркі. Маладзік выскачыў з—за аблокоў, і зрабілося відна. Ціха, ціха. Нешта хрусціць... Гэта дровы, хворост на цяпле, а з рэкі паднімаецца нешта белае, і як дзяруга, вісіць над лазой, яварам. Іржэць дзесь-то конь, ў балоці шлёпаецца нешта і ўзноў усё робіцца ціха, ціха. Во тутака шмат чаго выснаваў Саўка з гамонак хлапцоў, убачыў пачуццём свайго сэрца, глядзя на прыроду. Саўка ездзіць ужо на працу у поле, ходзіць угумно скідываць з асеці жыта ціавёс, ганяе скаціну да пастуха, носіць палуднаваць, збірае зельле жывёлам, сьвіньням, пасець коніка і многа чаго іншаго робіць. Ен адзін ужо бегае у цёмны лес, дзе сабірае суравешкі, падасінавікі і баравікі ходзіць да рэчкі вудзіць рыбу. Яму мінуло восем гадкоў, а які працавіты ён хлопчык і рухмяны. Ешчэ на начлезі хлопцы гаварылі пра вучэньне, казалі, што карысна вучыцца, бо ў кнігах пра усё пішуць. І калі лежаў, у цёмну ночку Саўка каля цяпла, яму надта захацелося вучыцца, каб ведаць усё, — «Вун пакацілася зорка, кажуць што чэлавек памёр», —думае Саўка, а апасьля ешчэ думае, трэба вучыцца, бо ў кнігах недзе пра ўсё ёсць і пра зоркі... Моцна засела гэта думка у галаве Саўкі, яна не пакідала яго ні на часіну. І вось, як мінуло Саўцы восем гадкоў, тада ён пабег с хлопчыкамі у суседнюю вёску, дзе ёсць пачатковая школа, у каторай рахманая такая вучыцелька. «Як пекна ў школі» — казаў Саўка бацьку вярнуўшыся дамоў. — Што-ж там пекнаго»? пытае бацька, раскладаючы цяплоу а сеці І малы вучэнь апаведаў многа чаго пра вучыцельку, аб малюнках у кніжках.

...Саўка чытае ужо «букваря», пішэ і робіць задачы. Вучыцца дужа добра. — «Талань даў Пан Бог твайму Саўцы, казалі бабы Храсіні, а Саўка, ня слухаючы хваленьня баб, чытае з ахвоты і не адзін буквар, а другіе кніжэчкі, якіе яму давала вучыцелька. Адзінаццаці гадкоў Саўка акончыў пачатковую школку с «пахвальным».—«Куды далей?.. німа грошы...»—Думаў бацька і сын. Ужо малюсенькаму Саўцы упаўзла у галаву думка і умацавалася, што ён мужык, бедны мужык і яго жыцьцё — гэта араць, калі ёсць што, а калі німа, то ідзі да пана у батракі. Думку гэту яму перэдаў бацька. якому перэдаў яго бацька. Такіе самые думкі варушыліся у галовах дзядзькоў, суседоў і людзей з другіх вёсак. І толькі гэтые думкі выганялі ужо з яго галавы болі, ламаньне у косьцях ад працы, крыкі малых, галодных дзяцей, яго братоў, сьлёзы маткі, калі яе пабье пьяны бацька... О, многа чаго есь, што шчаміло дзяцінную душу, гаварыло нейкім іншым говарам, што гэта не так, што і яны людзі, што сонейко сьвеціць для усіх роўна І Саўка часта маліўся Богу, як малілася яго матка, бацька; ён прасіў Бога памагчы ім у беднасьці, прасіў адвучыць бацьку піць гарэлку, прасіў Міколу, Маці Божу... І чысты былі сьлёзы малюсенькаго, каторые выкідаў ён с самаго донышка сваей душы. Чысты. Найгорэй рабілося Саўцы, калі ён быў на сенажаці, ці пасвіў коніка, ці скародзіў. Уся прырода гаварыла пакуль што не застуджэнай, не засушэнай душэ Саўкі, што жыць дужа пекна. Смуціўся Саўка, але думка гаварыла яму, што ён селянін, а дзеля гэтаго трэба яму ждаць, што калісь усе яго пачуцьця будуць забрызганы рудой, засыпаны сьмяцьцём, крывёй, запечэно сонейкам, калі ён адвыкне жывіцца аднэй бульбай, навучыцца лаяцца і піць гарэлку...

Саўка кінуў чытаць кніжкі; негдзе было ўзяць ды і некалі. Ён думаў, якбы яму зарабіць на апратку. Тое самае думаў і бацька. Зямлі у Лапцёвых (так было іх прозвішчэ) ўсяго дзьве дзесяцінкі, ну дык ведама ім дваім не было што рабіць. Вось бацька, Петрык, і стаў шукаць, чэлавэка, катораму патрэбен быў бытрак—аддаў-бы Саўку, гэтак на год, рублёў за 15. — Дома што яму рабіць, лапці таптаць?.. а хлябец зьядзём і без яго, ёсць слава Богу каму...» І Петрык шукаў мейсца

— Пан старшына, чэкайця! Прыказы трэба падпісаць сельскім старастам, нядоімку каб гналі... Гэт, ужо кончыцца і другое полугодзьзе, а за першае не сабрана.

Дась земскі!

— А... Добра што ты успомніў! Трэба іх паганяць, злыдняў гэтых! Яны сідзяць там у сваіх обчэствах ды лодыра корчуць, а ты адвечай тут прад земскім!

Добрае дзела?..

Але я ім пакажу лепшае. Сорога падняўся старшына:

— Пішы ім, што пад арэшт пасажу неслухоў!..

Пачэкаўшы троха, пісарчук падае страшыне «прыказы».

— Печатку тажэ прылажыцця, пане старшына!

Ды скарэй! Жывей троха! Чаго там выводзіць?..

Каб сказаў ужо фамілія зграбная якая, а то...

— Ня ўсё роўна табе, якая яна ёсь! І чаго табе да маей фаміліі!..

На вот, бяры! Падпісаў!

— І печатку прылажыў?..

— Прылажыў ужо, прылажыў!

— Хай це паралюш, які ты ня верны!

Старшына аддаў пісарчуку пачок падпісаных паперў, а сам вышоў у мястэчка.

. . . .

— Пан старшына! Пане старшына! Заклікае старшыну пісарчук, як толькі вярнуўся той з места.

— Ходзьця да кампані!

Старшына адчыніў дзьверы свайго пакою і здзівіўся...

— А-га га!.. Вот гэта дык дзела! Гэта дзела! Я панімаю!...

— Хто ж гэта фундзіць вам гэтулькі?!.

— Э!.. Вот бачыш, старшына, найшоўся такі чэлавек!.. І сусім за пустяшную вешч: адна толькі подпісь...

— Сядайця, пан старшына! Чаго вам: «зуброўкі», чы «запалянкі», або простай?..

— А-га-га!.. Здаволіўся старшына. Гэта дык дзела! Вот, гэта...—дык панімаю!...

Ну, выпьем ужо!

— На здароўе, пане старшына!

— Дай жа Божэ!

— Ад шчырай душы жадаю!

— Вот гэта дык дзела! Гэта я панімаю!..

. . . .

А праз тыдзень спатыкае старшыну местачковы шынкар Борух-Носэль.

— Пан старшына, а калі грошы?..

— Якіе!..

— А што пан набраў у мяне?

— Калі?!.

— Як, калі? Чы ж запамятаў! А што па распісцы казалі прысласць?!.

?!.

— Во і роспіска панская!'

Старшына стаў разглядаць паперку:

«Прашу адпусціць бутэльку «запалянкі»—1 р. 50 к., бутэльку...

«А усяго на 5 руб.

«Старшына Авечка».

— І печаць, бачыш пастаўлена!

— Але ж, пастаўлена...

Алесь Гаротны.

Песьня.

О, сонейко так яснае...
Так весела пяецца...
Чаму табе, дзяўчыначка,
Так благанька жывецца?

Ты будзь, як тая яблынька,
Што, вун, цвіце на волі...
Ты будзь, як тая рэчанька,
Што, вун, блішчыць на полі.

Глядзі, як летні ветрычэк
Закалыхаў бярозкі.
Чаму, мая дзяўчыначка,
Ліеш гарачы сьлёзкі?

Яна, якбы русалачка
Пужлівая, маўчала,
Галубанька гаротная
Мацней засумавала...

Паваленае дзерэўцо,
Ой, не зазеленеіць...
Пакрыўджанае сэрцанька,
Ой, не павесялеіць...

Ясакар.

* *
*

Ты доўга сядзела за сталом
Нярухомая, скамянелая.
І чутна у цішы было,
Як стукае гадзіннік мерна,
Як дробны дождж сячэ халодные шыбы,
І як у капяжу бяжыць струя вады.

А ты ўсё сядзела,
Хацела—і ня мела сіл
Адвясьці свае вочы
Ад чорнай рамкі ў газэці,—
Бяздоннай студні,
Ў-шчэрць поўнай гора і сьлёз.

Максім Богдановіч.

* *
*

—Эй, скажы мне, небарачэ,
Ты, каго ў бядзе трымаюць,
Чыё жыцьце папіхаюць:
Сам ты плачэш, доля плачэ,
Ва ўсім чысьценька нестача,

Сееш многа ты і дбала,
Хоць скупое тваё жніва,
Адкажы ты мне праўдзіва:
Што цябе тут прыкавало?
Ці у сьвеці сьцежак мала?

Або сьвет тут зачыніўся?
Ці ты глух на папіханкі?
Сьвецяць рэбры скрозь катанкі,
А праз шапку чуб прабіўся.
Ці цярпець ты век згадзіўся?

Ці ня чуў аб лепшай долі?—
— Ой, даўно б я ўсё пакінуў,
Толькі ж многа сьлёз я ліну ў
І крыві на тые ролі,
Гдзе ўзыходзяць песьні болю.

Ніхай сьвет тут хоць трасецца,
Я тут вырас, тут і згіну,
А разорак тых ня кіну,
Гдзе мой смутак, жаль снуецца,
Гдзе мне шчасьце не даецца

Бо я цьвёрда веру ў тое,
Што наш засеў ў полі дзікім
Гневам вырасьце вялікім,
І затопіць ён ўсё злое,
Ўсё нешчасьце векавое.

Якуб Колас.

Аб усім па троху.

Обыск у мерцьвеца.

Гэткі незвычайны факт стаўся на Юрьеўскім заводзі, у Кацярынаслаўскай губэрні. Абысківалі памершаго работніка Ракіціна.

Памёр Ракіцін пасьля дзевяцідзённай хваробы 29 красавіка а гадзіне 5 раніцай. А ночку з 29 на 30 да яго на кватэру прышла паліція с прэдпісаньнем аб обыску. У кватэры нябошчыка хаўтуры. Зламаная горам жонка ужо ня здужае плакаць і ляжыць ў безрытомнасьці. За сталом сябры нябошчыка, католые прыйшлі адбыць апошнюю паслугу нябошчыку.

І вось сярод магільнай цішы раптам расчыняющца дзьверы і ўваліваецца паліція.

— Ці ў дома Ракіцін?

— Вось ён... ляжыць...

Толькі адзін момант, паліція сахмянулася. Пачаўся обыск. Абысківалі пры пастаянна глядзеўшай на іх жонцы нябошчыка і нічога не разумеўшых спужаных дзіцях. Прытым быўшые работнікі ніжэй апусцілі галовы і моўчкі сядзелі. І толькі нябошчык быў спакоен і нем.

Перэвярнулі, перарылі. Нічога не знайшлі, напісалі пратакол, і вышлі так спакойна, як бытцым усё, што рабілі, было звычайнае, будзённае...

Незвычайная хвароба.

У Чыстопалі (Казанск. губ.) тамтэйшы спраўнік Ілеўскій захварэў на дзіўную хваробу: вымагаў каб усе прыхадзячые да яго пераступалі парог правай нагой, каб апіраліся аб стол правым бокам, бралі рэчы правай рукой і інш.

Спраўніка аддалі у бальніцу і лекары кажуць, што ён хіба ўжо ня выздаравее. У бальніцы спраўнік павертае рожные рэчы у права, моліцца і стражнікоў прыслухываючых прымушае маліцца за правае правіцельство.

Газэты называюць яго „ахвярай палітычнаго курсу“.

Воля друку.

У Пецярбурзе вышоў першы нумэр газэты „Журналіст“ у каторым між іншым надрукавана цікавая таблічка, прэдстаўляючая так называную „волю друку“ у цыфрах. Табліца абыймае так называны „конституційны“ пэрыод г. зн. гады ад 1906 да 1913.

Саўцы, але Пану Богу захацелося іншаго, бо можэ сьлёзы Саўкі, яго маткі, дзеда, перапоўнілі чашу цярпеньня. Ён і зрабіў с Саўкам вось што. 15 жніўня Пятрок павёз ў Красно прадаваць дровы. Здарылося купіць іх матушцы, кабеці дужа жаласьлівай. Во яна і разгаварылася з Лапцевым. — А што, Петрык, дзяцей у цябе многа? — Многа, матушка, чаго, чаго, а гэтаго сьмецьця і у нас даволі!—І усе узрослые? — Не, старшаму, Саўцы, с Каляд чатырнадцаты пойдзе, а ёсць ешчэ чатыры—тые меншые... Ды я вось, матушка, шукаю мейсца батрака Саўцы, ніхайбы зарабіў троху...—На што ў батракі?—перабіла матушка.—Ён у цябе вучыўся?—Як-жэ... У яго талань, матушка. –То ты, Петрык, яго атдай вучыцца далей.—Што вы матушка? з якімі я атдам рукамі... да бытцым нам мужыком патрэбна вучыць дзяцей.. гэта не нашэ дзела, а паноўскае, віць так пастаноўлена. Нам каб зямелькі, а як німа, ну дык трэба шукаць працы у другіх.—«Што ты тлумачыш, ты нічога не разумееш,—перабіла узноў яго матушка, ужо трохі сярдзітая. — Цяпер усе роўны, усе могуць вучыцца... Трэба вучыцца, а то відзіш як цяжка жывецца. Не, Петрык, вучыцца трэба. Вучэньне дасць пагляд іншы на жыцьцё і вы зробіцеся іншымі». Петрык складаў дровы каля ганак, а матушка гаварыла: «Цяпер ёсць вучылішчы дзе вучуць на казённым. Пакуль што атдавай сына у нашу второкласную школу. Я пастараюся, прыймуць. Ці чуеш?—Нешта не падходзіць гэта для нашаго брата,—гаварыў Петрык.—Не, матушка, як станудь усе ву чыцца, дзе тады будуць панскіе дзеці?..—Эх, Петрык, Петрык! аброс жэ ты зямлёй і вымалаціл у цябе розум. Ня буду я с табой доўга валаводзіцца, прыхадзі у сераду к нам, а у пятніцу прывадзі на экзамен сына,—ды ніхай жонка лепшую напратку зробіць. Чуеш? — «Чую.»—«Ну, то йдзець?»—«Ды ніхай».

Апусціўшы галаву ехаў Петрык да Іцкі, дзе купляе усё. У Іцкі купіў алею, солі, дзёгцю і іншаго, не забыўся з гора выпіць сотку. Ехаў дамоў якбы змучэны. Абапол сенажаць. Павуціна, як кросны, ўюцца у ядрэным воздусі. Які пах. А Петрыкаву душу нешта так і цісьне. Што гэта такое? Саўка ў паны... Не, гэта нешта ня тое, але тут нехта, якбы другі загаварыў. А чаму-б і Саўцы ня быць панам, ён віць разумны, працавіты хлопчык. І як было-б добра Петрыку тады жыць з дзяцьмі. І за гэтым выплывало усё жыцьцё Петрыка. Прыпомнілося, калі ён быў такі, як Саўка, успомніў, як яго скрыўдзіў брат Нікіпар, судзіўшыся з ім, успомніўся другі брат, Максім, які дзесяць гадоў таму прапаў бяз весці. А які быў! Служыў у Кранштадзі. Пятрок успамінае як секлі яго, вытытываючы, дзе Максім... Надта жаласць бярэ Петрыка аб брату, жаласна што над ім так здзекуюцца. О, Божухна, — якбы праснуўся Петрык. На сэрцы зрабілося надта тошна і цяжка і ён не ўба чыў як з вачэй пабеглі, адна за аднэй, сьлёзы,—дужа соленые, гарачые. Буланка пачула, што гаспадар не скрыўджан, цабегла барджэй, спусьціўшы галаву. І як ей ня быць за адно с Петрыкам? Гэта-ж з ёю Петрык? і працаваў жыў дні, часіны, з ею прыймалі і гора і долю. Разам працавалі, зяблі, галадалі. Заблішчэлі у буланкі вочы: ей так сама зрабілося тошна, яна успомніла як плакаў гаспадар яе, Петрык, калі яе хацелі атабраць у яго; успомніла як яны с Петрыкам апасьля працавалі затое, што яе не атабралі... Вун і балотца, дзе мы начавалі с Петрыкам, калі верталіся ў завею ад пана дамоў—ўспомніла Буланка. Сьведкай гора буланкі і Петрыка было адно сонейко, ды іржышчэ на полі. Шчасьлівае сонейко. Усё яно відзіць, можэ яно таксама плачэ, радуецца? І як яно толькі грэе, убачыўшы сколькі сьлёз, крыўды церпюць іншые людзі на зямлі. Як працавітая работніца, яно ужо сабралося апусціцца на цёплую пасьцельку. І як яму спаць убачыўшы ўсё што на зямлі творыцца? Бадай сьніцца яму ўсё страшное... Петрык памалу супакоіўся. Во і вёска. Воўцы, жывёлы, ад гумен ўецца дым. Дома Храсіня ужо даіла карову, а дзеці былі у хаці. Павячэралі Саўка на начлег паехаў, а Петрык пачаў расказываць, што яны зробяць с сынам.—«Што ж, ніхай, а можэ Маці Божа і паможэ», — успакаіваў Петрык Храсіню, каторая зразу спужалася. Гэтые словы калолі сэрцэ Храсіні, варушылі яе душу і яна не магла каб не заплакаць, чуючы, як ласкава і радасна гаворыць Петрык, каторы заўсёды бывае такі сярдзіты. — «У пятніцу, бачыш, экзамен, трэба яму сарочку пашыць...»

На заўтрае Храсіня узяла чатыры дзесяткі яек і паношэнае рызьзё і панесла у Лядзы. У Лядах яна купіла штаны за 50 капеек і кумачу на сарочку. У чэцьвер вытапілі лазьню, абмылі Саўку, а ў пятніцу павялі на экзамен. Здаў добра. Яго прынялі у пансіон, дзе ўяліся задарма карміць. Саўка перашоў парог жыцьця.

Добранец.

год	чысло кар	сумма штрафоў у рублях
1906	16	15 525
1907	148	65.000
1908	120	82.000
1909	182	87.575
1910	243	60.150
1911	268	73.450
1912	317	96.800
1913	372	139.575
Агулам	1,666 кар.	620.075 рб.

З гэтай таблічкі відаць, што рэпрэсіі на друкі ані на адз н момэнт не спыняліся і у 1913 г. дайшлі найбольшаго развіцьця.

З Беларусі і Літвы.

З Міншчыны.

Мінск.

У Мінску цяпер выстаўка, арганізаваная Мінскім сельска гаспадарскім Таварыствам.

Давідгарадок.

У Давідгарадку на Палесьсі, Сельска-гаспадарскі Кружок аткрывае торговую школу з музэям і бібліотэку.

З Амсціслаўшчыны.

= На рэцы Вехры людзі бабра забілі і ў Амсціслаўля прадаваць жыдом прывязьлі. На таргу давалі 25 руб. А йспраўнік дачуўся і стражнікоў паслаў—Рыбаловоў забралі. І кажуць тут у нас людзі, суд на іх за бабра не абы які,: у вастрог на месяц ды грашмі 50 руб. заплаціць.

= Ня дужа даўно у Амсціслаўлі у трох зарэзалі аднаго па пьяному дзелу.

= Каля Шамова людзі жалюцца, што пісьмы не даходзюць.

Г. Г.

Пажар.

13 мая у Крайску узняўся пажар, каторы пры помачы вялікаго ветру зніштожыў 12 дамоў, у тым ліку воласць і жаноцкае вучылішчэ. Страт больш як на 12 тысяч рублёў У старшыны Руткоўскаго згарэло 300 руб. грошы, а у татарына аўчынніка згарэло 3,000 аўчын. Прычына—бабская неасцярожнасць с попелам

Банадысь Таматэвіч.

Кухцічы (Ігуменск. пав).

Ніўкога і нідзе мусі німа меней пашы і сенакосоў, як у нас, Кухцяноў. Затым у нас і ка ровы, як козы. Але-б і гэтые козы паздыхалі з голаду зімою, каб мы ураблялі толькі свой се накос. Нам трэба ешчэ, чуць не за дармна, нарабіць сена у памешчыка. Тамтэйшы памешчык мае многа і надта добраго сенакосу. Праз гэты сенакос нашы селяне не маюць супакою цэлую вясну. Каждую нядзельку, каждую свабодную часіну бягуць яны к пану камісару за сенакосам, а каб пан быў ласкавейшы дык нясуць яму яйкі. Камісар бачыць, што селянін галодны і дзярэ з яго апошнюю скуру. За якіх небудзь два маргі сенакосу ён бярэ адработку: зжаць морг жыта, ці аўса ды еш чэ дай яму два касцы і чатыры бабы, а за ўсю гэту працу селянін дастае чацьвёртую ці пятую часць с таго марга сена.

Добра, як павязе ешчэ пагода, а калі не, то і ўся праца прападзе марне. Да ўсяго гэтаго трэба дадаць, што сенакос пачынаецца у нас за тыдзень да Сёмухі, калі трава ешчэ гэткая, як валасы на галаве у якоча небудзь Паўлюка.

Дзяцел.

З усіх старон.

Чуткі аб роспуску Думы.

У звязку с тым, што думская камісія адмовілася выдаць Карэнскаго, у бюрократычных кругах ізноў паднялі пытаньня аб роспуску Думы.

Неспакой сярод работнікоў.

18 мая у звязку с пачаткам у судзе справы абухоўскіх работнікоў былі вялікіе работніцкіе сабраньня на каторых было пастаноўлена забаставаць у знак пратэсту. У ночы перад гэтым паліція, як зазвычай перэд работніцкімі забастоўкамі, у работніцкіх слабодах размесціла коные паліцэйскіе патрулі. Многа паліцыі было у цэнтры гораду, каторая зраніцы прыпыніла ужо доступ работнікам у горад. баючыся дэмонстрацый. Работнікі з раніцой прыйшлі на работу, але пасьля са сьпеваньнем рэволюцыйных песень расхадзіліся. У іншых мейсцох грамадкі работнікоў хадзілі с чырвонымі сьцягамі. Баставало каля 100 тысяч работнікоў. На заводзі Эрыксона паліція разганяла работнікоў нагайкамі. Былі арэшты.

Змены у міністрах.

У тым тыдні разыйшліся чуткі, што міністр асьветы Кассо падаецца у адстаўку, што кандыдатам на яго мейсцо Мамонтава, каторы быў прэдседацелем на апошнім вучыцельскім зьезьдзі. Але с правіцельственных кругоў запэўняюць, што перамен ніякіх папуль што ня будзе.

Перасяленьня патрыярха у Расею.

С Канстантынопаля паведамляюць, што там нідаўна адбылося заседаньня сыноду, на каторым бытцым то ураджэна перэнясці разыдэнцію (мейсцо жыхарства) ўсесьветнаго праваслаўнаго патрыарха у Расею і даручыць Расеі-ж абарону хрысьціяноў-грэкоў.

Обыскі і арэшты.

У Пецярбурзі у ночы 24 і 25 мая адбылося многа обыскоў, найболей сярод работнікоў. Пры гэтым шмат арэштаваных.

Валасное земство

Правые члены Гас. Рады заявілі што яны прапусцюць закон аб валасных земствах, калі толькі будуць зроблены тые змены у законе якіе хочуць правые.

Пурышкевіч працуе.

Пурышкевіч пачынае усестароннае абсьледаваньня Расеі. З гэтай мэтаў ён разаслаў цыркуляр аддзелам саюзу рускаго народу, дзе просіць сабіраць весткі аб газэтных супрацоўніках, разсьледзіць прозвішчы тых, каторые заховываюцца пад псэўдонімамі. Далей ён просіць сабраць весткі аб тым, як адносіцца да саюзнікоў выжэйшая і ніжэйшая адміністрація, суд і духавенства.

Дворяне „Філарэты“.

Рада аб'еднанаго дваранства па просьбе Пурышкевіча радаіць прэдвадзіцелям дваранства запісываць у члены філарэтоўскаго таварыства і вясці агітацію каб запісываліся народные вучыцелі.

Забастоўка керасіншікоў.

З Баку пішуць, што забастоўка на керасінавых крыніцах усё разрастаецца. Цяпер бастуе 25,000 работнікоў.

Скасаваньне «жуліка».

Міністр грашавых спраў выдаў цыркуляр, па каторы с 1-то чэрвеня касуе прадажу у манапольках гарэлкі у малых бутэлечках—сотках.

Гэткім парадкам „жулік“ касуецца міністэрскім цыркулярам і гарэлку будуць прадваць толькі у поўбутэльках, бутэльках і гарцах. А са студня 1915 г. касуюцца і поўбутэлькі.

Рэдактар-Выдавец І Луцэвіч.

Не купляйце парашкоу (попелоу—штучных гноеу) абы дзе па крамках, а купляйце там дзе прадаюць за справедлівую цэну добры тавар

у складзі **Віленскаго Таварыства Сельскай гаспадаркі.**

Вільня, Завальная № 9.

Купляйце хаурусна цэлымі вагонамі, тады абыходзіцца найтаней.

Там же можна купляць усякую гаспадарскую прыладу.

!: Апошняе напомненьне !!

Даступна кожнаму

купіць вучастак зямлі у ЗВЯРЫНЦЫ у самай лепшай часці гор. Вільні. Мейсцовасць прыгожая, здаровая, лес, рэка. **Цэны і варункі выгодные. С купляй паспешайця,** зямлі асталася зусім мала! **РУПЦЕСЯ — купіць можэця толькі у гэтым сэзоне.** Па спраўкі звертацца у кантору па прадажы вучасткоў у Зьвярынцы: Вільня **„Звярынец“**, Георгіеўскі праспэкт, д. № 68. Тэл. № 46. **Спраўкі выдаюцца праз цэлы дзень, не вылучаючы і сьвят.**

Беларуская Кнігарня

Вільня, Завальная 7.

Прадае толькі што надрукаваные кніжкі:

1) „Вялікодная Пісанка“ зборнік розных аўтороў, 80 стр. цэна . . . . 25 к.
2) „Васількі“ Ядвігіна Ш. 120 стр. ц. . . . . . . 30 к.
3) „Ня ўсёж разам ягомосці“ Я. Лёсіка, 32 стр. ц. . 5 к.
4) „Apawiedannia i lehiendy wieršam“ зборнік розных аўтороў, 96 стр. ц. . . . . 25 к.
5) „Сыгнал“ Усевалода Гаршына 22 стр. ц. . . . . . 5 к.

3-ці год выдавецтва

„САХА“

Першы сельска-гаспадарскі Беларускі Месячнік.

„Саха“ на Віленскай гаспадарскай выстаўцэ у 1912 гаду за стацьці свае атрымала срыбны мэдаль.

Падпісная цэна с перасылкай: на 1 год—1 руб. 20 к.; на 6 м.—60 к. Цэна асобнай кніжкі 8 кап. с перасылкай 10 кап.

Гадавые падпісчыкі «Сахі» дарма атрымаюць выпрабаваные найлепшые гатункі насеньня збожжа па 4 лоты. Але калі падпісчык, ці яго знаёмы (па яго просьбе) зойдзе сам у рэдакцію, то можэ атрымаць больш гатункоў насеньня.

Апрача таго Рэдакція дарма выдаець на мейсцы ў Мінску сваім гадавым падпісчыкам прышчэпкі фруктовых дрэў пэўных тутэйшых гатункаў. Яблыні: Антоноўка, Рэнэта летняя і папероўка; ігрушы: асеньня Вінёўка і раньняя «Бураковая» (сама ігрушка зьверху і ў сярэдзіне зусім чырвоная).

Адрэс Рэдакціі: Мінск Александроўская вул. № 25.

Рэдактор-Выдавец А. Уласоу.

Падпіска прымаецца с кожнаго месяца.

„Саха“ і „Лучынка“ разам на 1 год—3 рублі.

Друкарня Мырціна Кухты, Татарская 20.